

Narrativa

Miniatura del món, segons Pla

Josep Pla, un dels grans autors catalans del segle XX

Xavier Pla

Així com hi ha un Josep Pla que fa memorialisme, i un Pla que fa assaig, i un Pla que fa paisatgisme, i un Pla que viatja, hi ha també, indiscutiblement, un Pla narrador. No és només el bon novel·lista d'*El carrer Estret*. Pla té algunes peces narratives excel·lents, sovint poc visibles per al lector. El sisè volum de l'*Obra completa*, per exemple, és *La vida amarga*, un magnífic llibre de narracions de la seva primera joventut, ambientades a l'Europa d'entreguerres, que ja per si sol val més que moltes grans novel·les adotzenades o tòpiques de l'època.

I, després, hi ha una gran quantitat de narracions, breus o llargues, escampades en la vastitud oceànica de la seva obra. Són històries que avui estan incloses a *El quadern gris*, o a *Aigua de mar*, o a les *Cartes d'Itàlia*. Generalment, expliquen vides de personatges solitaris, fracassats, que deambulen desorientats per les grans ciutats o que es tanquen a casa seva, perplexos davant l'absurditat del món i els enigmes que comporta l'avançar de la vida.

Ara, Destino ha tingut la felicitat iniciativa de publicar la narració *El Relotger de Creixells*, que havia aparegut per primera vegada dins del volum 38, *Escrits empordanesos*, i que no s'havia publicat mai en forma de llibre solt.

Escrit als vuitanta anys, és un relat apassionant, una bona mostra del seu talent narratiu i, sobretot, una excel·lent miniatura de la seva particular visió del món. El motor de la història, amb una mínima intriga, és la curiositat. Pla concep sempre l'escriptura com un mitjà d'autoconeixement i de coneixement dels altres, de comprensió dels individus que té al seu davant i de la història col·lectiva de Catalunya.

El llibre és, en realitat, una investigació aparentment insubstantial, una enquesta periodística sobre la figura del Relotger de Creixells, que va ser un bandoler de molta anomenada a l'Alt Empordà, un home "conservador, immobiliista i

clerical", "intel·ligent", "bon tres-llista", que va robar i va cometre crims, i va acabar garrotejat a Girona l'any 1876. A Pla, el preocupa sobretot que no se sàpiga res sobre la seva personalitat, la seva família, les seves motivacions, que l'oblit hagi ocultat gairebé del tot una de les figures més llegendàries del vuitcentisme empordanès

Narrador dels seus escrits

L'escriptor, transformat com sempre en el narrador dels seus escrits, adopta la personalitat del neòfit, del foraster o de l'ignorant que sol·licita informació, intentant rescatar de l'oblit les restes de la memòria. Viatjant als pobles dels fets, interrogant i escoltant directament la gent, qualificada d'"hiperbòlica, xerraire i indiscreta", probablement com ell mateix, Pla associa el desplaçament amb l'escriptura, i els fa avançar tots dos alhora.

Comença una mica fred, amb una llengua una mica encarcerada, plena de *fèu* i *fou* i amb alguns errors de transcripció que s'haurien pogut corregir (no hi ha dubte que el *Caçà* que apareix és *Corçà*). Pla es guia per la seva intuïció, es repeteix, dubta, però lentament es va escalfant, es deixa anar i reconstrueix el context històric i social de l'època de la tercera guerra carlina, que sempre el va apassionar, però sense cap mena de pretensió erudita.

Per entendre la història, Pla comença fent referències a la seva memòria personal, o a episodis de la seva vida ("Després de la darrera guerra civil, vaig viure una llarga temporada a l'Escala: els anys de l'estraperlo i d'aquella mediocritat i aquella estretor tan evitables i tan desagradables"). A poc a poc, Pla es mostra del tot: observador, escèptic, localista, murri. El narrador s'autoqualifica de "realista, insignificant materialista". Emet frases lapidàries: "El progrés no ha existit ni existirà mai", o de sorpresa: "La gent és inenarrablement pintoresca". Denuncia les revolucions, per estèrils i perquè "produeixen un augment fabulós del dolor humà". Explota contra el "pedantescos imbècils" i els "esnobes frívols i primaris", que pretenen fer una societat "uniformada, vulgar i avorrida". Finalment, el misteriós bandoler apareix com un "típic producte local", sorgit en una època de revolució, anarquia i desordre.

El plaer retrobat de llegir Pla és diferent al que pot aportar la lectura d'una novel·la convencional. No es tracta tant del plaer del que busca el desenvolupament d'una intriga sinó del que sol·licita el record dels mots, apel·la a la memòria i evoca les sensacions. Ja no és el lector que desitja avançar en la lectura, és el que prefereix aturar-se, penetrar lentament en el text i reflexionar sobre les seves paraules. *

El Relotger de Creixells

Josep Pla
 Destino
 Barcelona, 2008
 Preu: 16,50 euros
 Pàgines: 105

■ Escrit gairebé als vuitanta anys, 'El Relotger de Creixells' és un relat apassionant, una bona mostra del talent narratiu de Josep Pla i, sobretot, una excel·lent miniatura de la seva particular visió del món

1 2 3 4 5